

**Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Національний університет «Одеська юридична академія»**

ВАЦУК ОЛЕСЯ ПЕТРІВНА

УДК 343.985:343.712

МЕТОДИКА РОЗСЛІДУВАННЯ НАПАДІВ НА ІНКАСАТОРІВ

**Спеціальність 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність**

**Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук**

Одеса – 2012

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі криміналістики Національного університету «Одеська юридична академія» Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент Національної академії
правових наук України
ТІЩЕНКО Валерій Володимирович,
Національний університет
«Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри криміналістики

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України
БАСАЙ Віктор Давидович,
Івано-Франківський факультет
Національного університету
«Одеська юридична академія»,
декан факультету;

кандидат юридичних наук, професор
ВЕСЕЛІНСЬКИЙ Віктор Казимирович,
Національна академія внутрішніх справ,
начальник кафедри криміналістики
та судової медицини

Захист відбудеться «23» березня 2012 р. о ___ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.086.03 Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою: 65009, м. Одеса, Фонтанська дорога, 23 (зал засідань).

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою: м. Одеса, вул. Піонерська, 2.

Автореферат розісланий «22» лютого 2012 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

В.В. Тіщенко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Питання боротьби зі злочинністю набули особливої актуальності в наш час у зв'язку з кількісними та якісними змінами в структурі злочинності, яка характеризується появою нових видів злочинів, вдосконаленням способів підготовки, вчинення та приховування злочинів, підвищенням ступеню організованості та зростанням професіоналізму, високою технічною оснащеністю та зухвалістю злочинців при вчиненні грабежів, розбійних та бандитських нападів.

Особливої уваги з боку правоохоронних органів потребують напади на інкасаторів, розслідування яких вимагає специфічних знань для їх успішного розкриття, розслідування та запобігання. Своєчасне розкриття та розслідування даної категорії злочинів має свої особливості, які не завжди враховуються на практиці та потребують подальшого дослідження. Аналіз статистичних даних МВС України свідчить про значну поширеність вказаних злочинів. У період з 2001 до 2011 року вчинено 193 напади на інкасаторів, з них 26 – у 2011 році. Даний вид злочинів, де злочинці посягають одночасно на життя та здоров'я людини і на власність, є одним з найбільш небезпечних та зухвалих. Разом з тим обсяг їх розкриття залишається на недостатньому рівні. На початок 2012 року розкрито лише 13 із 26 нападів на інкасаторів, а до кримінальної відповідальності притягнута лише половина їх учасників. Певною мірою цьому сприяє те, що правоохоронні органи припускаються серйозних помилок при аналізі наявної інформації, плануванні першочергових слідчих дій і оперативно-розшукових заходів, висуненні та перевірці версій, організації взаємодії між слідчими та оперативними підрозділами. Значною мірою ці недоліки пояснюються відсутністю ефективних методичних рекомендацій, які б враховували особливості криміналістичної характеристики злочинів і специфіку ситуацій, що виникають на різних етапах розслідування нападів на інкасаторів.

Теоретичним підґрунтям дослідження є наукові досягнення таких вчених-криміналістів, як Л.І. Аркуша, Ю.П. Аленін, О.Я. Баєв, В.Д. Басай, В.П. Бахін, Р.С. Белкін, В.Д. Берназ, В.К. Весельський, І.О. Возгрін, А.Ф. Волобуєв, В.Г. Гончаренко, А.В. Іщенко, Н.С. Карпов, І.І. Когутич, А.Н. Колесніченко, В.П. Колмаков, В.О. Коновалова, І.І. Котюк, Н.І. Клименко, Ю.Г. Корухов, В.С. Кузьмичов, В.П. Лавров, В.К. Лисиченко, В.Г. Лукашевич, Г.А. Матусовський, В.О. Образцов, М.О. Селіванов, М.В. Салтевський, В.В. Тіщенко, В.Ю. Шепітько, В.І. Шиканов, П.В. Цимбал, М.П. Яблоков та інших вчених.

Окремі кримінально-процесуальні, кримінально-правові аспекти методики розслідування корисно-насильницьких нападів досліджувались у працях В.К. Гавла, А.Ю. Головіна, А.І. Дворкіна, В.І. Завідняка, В.І. Оперука, А.Г. Солодовнікова, однак вони не містять окремої методики розслідування нападів на інкасаторів.

Водночас проблемні питання, пов'язані з розслідуванням нападів на інкасаторів, недостатньо повно висвітлені в науковій криміналістичній літературі.

Вищевикладене обумовлює необхідність розробки і подальшого вдосконалення методики розслідування нападів на інкасаторів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація відповідає плану наукових досліджень кафедри криміналістики Національного університету «Одеська юридична академія» на тему «Сучасні наукові засоби і методи розслідування злочинів: проблеми теорії і практики» в межах комплексної цільової програми «Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку української державності та права» (номер державної реєстрації 0110U000671).

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є розробка методики розслідування нападів на інкасаторів на основі криміналістичного аналізу та узагальнення особливостей вчинення нападів на інкасаторів.

Відповідно до поставленої мети у роботі підлягають вирішенню такі завдання:

- обґрунтувати доцільність розробки методики розслідування нападів на інкасаторів;
- проаналізувати криміналістичну характеристику нападів на інкасаторів та її окремі елементи;
- визначити та охарактеризувати способи підготовки, вчинення та приховування нападів на інкасаторів;
- виокремити і проаналізувати слідчі ситуації, що виникають на початковому та наступному етапах розслідування нападів на інкасаторів, та розробити алгоритм дій слідчого у відповідних ситуаціях при вирішенні певних завдань розслідування;
- визначити специфіку проведення першочергових слідчих дій та призначення і проведення експертиз при розслідуванні даної категорії злочинів;
- визначити можливості взаємодії слідчого з працівниками оперативних підрозділів та використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності в процесі розслідування нападів на інкасаторів;
- шляхом узагальнення існуючої слідчої практики виявити і систематизувати основні умови, що сприяли вчиненню нападів на інкасаторів при проведенні інкасації грошових коштів та інших матеріальних цінностей та розробити пропозиції щодо їх усунення.

Об'єктом дослідження є правовідносини, що виникають у зв'язку із злочинною діяльністю та діяльністю з розслідування нападів на інкасаторів.

Предметом дослідження є методика розслідування нападів на інкасаторів.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертаційного дослідження є система методів наукового пізнання, а також концептуальні положення загальної теорії криміналістики та теорії оперативно-розшукової діяльності.

У процесі виконання дисертаційного дослідження використовувалися наступні наукові методи: формально-логічний (з метою типізації слідчих версій і слідчих ситуацій, типізації слідчих дій початкового та наступного

етапів розслідування); структурно-функціональний (з метою встановлення ефективності організації розслідування даної категорії злочинів, доцільності проведення певних першочергових слідчих дій); порівняльний (для встановлення місць найбільш вірогідного вчинення нападів на інкасаторів, обстановки або місця та часу); статистичний (для отримання емпіричних даних при проведенні узагальнення кримінальних справ за ст.ст. 186, 187, 257 КК України, анкетування і інтерв'ювання слідчих та оперативних працівників МВС України, для дослідження масштабів і тенденцій розвитку цієї категорії злочинів); організаційно-структурний (дослідження діючої системи організації інкасації грошових коштів та інших матеріальних цінностей).

Для вирішення окремих теоретичних і прикладних завдань використовувалися конкретно-соціологічні методи: аналіз, анкетування, узагальнення, що дозволило з'ясувати думку практичних працівників правоохоронних органів, суду, населення щодо характеру явища, яке досліджується, і забезпечити емпіричну базу дослідження.

Теоретичною основою дисертаційного дослідження є наукові праці вчених у галузі криміналістики, кримінології, теорії ОРД, юридичної психології, кримінального та кримінально-процесуального права, філософії, логіки, а також інших галузей наукових знань.

Нормативною основою дисертації є положення Конституції України, законів України, інші нормативно-правові акти, що стосуються розкриття і розслідування нападів на інкасаторів.

Емпіричну базу дослідження складають узагальнені дані за результатами проведеного анкетування ста слідчих та оперативних працівників ОВС України, які проводили розслідування нападів на інкасаторів; результати узагальнення ста кримінальних справ, розглянутих судами Київської, Харківської, Донецької, Одеської, Львівської, Херсонської областей України за ст.ст. 186, 187, 257 КК України; аналіз статистичних, інформаційно-довідкових документів, що відображають організаційні та практичні заходи правоохоронних органів щодо попередження, розкриття і розслідування нападів на інкасаторів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає як у самій постановці проблеми, так і у способі її вирішення. Дисертація є комплексним монографічним дослідженням проблеми, пов'язаної з особливостями розслідування нападів на інкасаторів, в якому на основі сучасних положень загальної теорії криміналістики, узагальнення слідчої практики розроблено методiku розслідування нападів на інкасаторів.

У межах здійсненого дослідження отримано результати, що мають наукову новизну, а саме:

вперше:

– розроблено цілісну криміналістичну характеристику нападів на інкасаторів та визначено відповідні залежності між найбільш важливими елементами криміналістичної характеристики даного виду злочинів, що повинні бути враховані при висуненні версій та дослідженні слідової картини злочину;

- встановлено специфіку організації початкового етапу розслідування нападів на інкасаторів, виділено типові слідчі ситуації та визначено тактичні завдання, слідчі дії, оперативно-розшукові заходи при розслідуванні нападів на інкасаторів;

- встановлено специфіку організації наступного етапу розслідування нападів на інкасаторів, виділено типові слідчі ситуації при розслідуванні нападів на інкасаторів;

- визначено комплекс першочергових слідчих дій при розслідуванні даної категорії злочинів, особливості їх проведення та оптимальність їх обрання;

- визначено типовий комплекс судових експертиз при розслідуванні нападів на інкасаторів;

- сформульовано і систематизовано основні умови, що сприяли вчиненню нападів на інкасаторів при проведенні інкасації грошових коштів та інших матеріальних цінностей;

удосконалено:

- наукові положення щодо ситуаційного підходу початкового етапу розслідування та класифікацію слідчих ситуацій, що виникають під час розслідування нападів на інкасаторів на основі комбінації чотирьох основних інформаційно і методично значущих криміналістичних обставин: подія злочину; особа злочинця; особа потерпілого; майно, що викрадається;

- теоретичні рекомендації з тактики допиту підозрюваних (обвинувачених), потерпілих і свідків залежно від їх ролі та зайнятої позиції щодо процесу розслідування;

- рекомендації з тактики проведення обшуку з урахуванням об'єктів пошуку та завдань, що мають бути вирішені в ході проведення цієї слідчої дії та засобів, які варто використовувати при її проведенні;

дістало подальшого розвитку:

- рекомендації щодо криміналістичної класифікації нападів на інкасаторів;

- підходи до вивчення злочинних механізмів та структурування способів підготовки, вчинення та приховування нападів на інкасаторів;

- система заходів, спрямованих на встановлення особи злочинця та розшук його при переховуванні на наступному етапі розслідування нападів на інкасаторів.

Практичне значення одержаних результатів дисертації полягає в тому, що висвітлені в ній положення спрямовані на вдосконалення практики попередження, розкриття і розслідування нападів на інкасаторів. На підставі цих положень досліджено й описано пошуково-пізнавальну діяльність слідчого під час розслідування нападів на інкасаторів.

Викладені в дисертаційному дослідженні положення, пропозиції та висновки можуть бути використані:

- у науково-дослідній роботі – як підґрунтя для подальшої розробки та вдосконалення теоретичних основ методики розслідування нападів на інкасаторів;

– у практичній діяльності правоохоронних органів – як рекомендації, спрямовані на удосконалення слідчої та оперативно-розшукової діяльності у попередженні, розкритті та розслідуванні нападів на інкасаторів (акт впровадження слідчого управління Головного управління МВС України в Одеській області від 12.12.2011 р., № 3/616; акт впровадження Прокуратури Одеської області від 09.12.2011 р., № 815/1);

– у навчальному процесі – при викладанні курсу «Криміналістика», підготовці відповідних розділів підручників та навчальних, методичних посібників (акт впровадження Міжнародного гуманітарного університету від 06.04.2011 р., акт впровадження НУ «Одеська юридична академія» від 20.05.2011 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертації доповідалися і обговорювалися на засіданнях кафедри, на наступних науково-практичних конференціях: Міжнародній щорічній науковій конференції молодих вчених, аспірантів та студентів, присвяченої пам'яті відомих вчених-юристів П.О. Недбайла, О.В. Сурілова, В.В. Копейчикова «Актуальні проблеми теорії та історії прав людини, права і держави» (м. Одеса, 26-27 листопада 2010 р.); II-ій Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні тенденції розвитку наукової думки» (м. Одеса, з 31 січня по 14 лютого 2011 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Правові реформи в Україні: проблеми реалізації» (м. Київ, 16-17 лютого 2011 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні тенденції розвитку криміналістики та судової експертизи в Росії та Україні» (м. Білгород, Росія, 25-26 березня 2011 р.); Міжнародній науковій конференції професорсько-викладацького складу «Правове життя сучасної України» (м. Одеса, 20-21 травня 2011 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Подальші наслідки реформування законодавства України» (м. Одеса, 18-19 червня 2011 р.); Всеукраїнській конференції «Сучасний стан та перспективи розвитку української правової системи» (м. Львів, 16 липня 2011 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Розвиток державності та права в Україні: реалії сьогодення» (м. Одеса, 13-14 серпня 2011 р.); Всеукраїнській конференції науковців та практиків «Теоретико-практичні механізми розбудови правової держави» (м. Львів, 23-24 вересня 2011 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Особливості розвитку публічного та приватного права в Україні» (м. Харків, 29-30 вересня 2011 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Реформування національного та міжнародного права: перспективи та сьогодення» (м. Одеса, 29-30 вересня 2011 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Теорія та практика сучасної науки» (м. Горлівка, 29-30 вересня 2011 р.); Інтернет-конференції «Актуальні проблеми функціонування держави та тенденції захисту прав і свобод людини» (м. Київ, 4 жовтня 2011 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання сучасної юридичної науки» (м. Київ, 5-6 жовтня 2011 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Роль права у забезпеченні законності та правопорядку» (м. Запоріжжя, 11-12 жовтня 2011 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми кримінального права, процесу та криміналістики» (м. Одеса, 28 жовтня

2011 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Інформаційні стратегії в глобальному управлінні» (м. Київ, 29 жовтня 2011 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Теорія та практика правотворчої та правозастосовної діяльності у контексті сучасних реформаційних процесів» (м. Харків, 29-30 жовтня 2011 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми правотворчості очима науковців» (м. Одеса, 1-2 листопада 2011 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Пріоритетні напрями розвитку законодавства України» (м. Запоріжжя, 10-11 листопада 2011 р.); XV Міжнародній науково-практичній конференції «Нові наукові тенденції» (м. Горлівка, 24-25 листопада 2011 р.); Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Напрямки вдосконалення міжнародного та національного права на сучасному етапі» (м. Тернопіль, 8 грудня 2011 р.).

Публікації. Основні положення та висновки проведеного дисертаційного дослідження викладені в семи статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях, двадцяти двох тезах доповідей на наукових конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Структура дисертації визначається її метою, завданнями та предметом дослідження і композиційно складається зі вступу і трьох розділів, які містять 10 підрозділів, висновків, списку використаних джерел (301 найменування на 30 сторінках) і додатків (на 38 сторінках). Загальний обсяг дисертації становить 267 сторінок, з яких основний текст рукопису викладено на 199 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, встановлено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, визначено мету, завдання, об'єкт та предмет дослідження, охарактеризовано наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, наведено дані про їх апробацію.

Розділ 1 «Криміналістичний аналіз нападів на інкасаторів» складається з трьох підрозділів, у яких визначено поняття та порядок проведення інкасації як системи засобів з протидії нападам на інкасаторів, надано криміналістичну класифікацію нападів на інкасаторів та криміналістичну характеристику нападів на інкасаторів.

У **підрозділі 1.1. «Характеристика діяльності з інкасації грошових коштів та інших матеріальних цінностей»** наведені основні завдання і функції, принципи діяльності підрозділу інкасації, взаємодія його з іншими підрозділами банку, підприємствами, установами та організаціями; права та обов'язки, відповідальність керівника підрозділу інкасації, що визначаються нормативно-правовими актами та закріплюються в Положенні про підрозділ перевезення валютних цінностей та інкасації коштів. Досить значна кількість нормативно-правових актів, що регламентують інкасацію і спрямовані на її оптимізацію, в той же час створює ряд труднощів при їх практичному використанні.

Виділено основні заборони при проведенні інкасаторських операцій, таких як: розголошення маршруту руху групи особам, не задіяним у проведенні

інкасових операцій; розголошення розміру коштів або вартість і найменування цінностей, що перевозяться, а також інформації про осіб, які супроводжують ці цінності; знаходження у спецавтомобілі сторонніх осіб; пересування з інкасаторськими сумками пішки, попутним та громадським транспортом (за винятком випадків, пов'язаних з виведенням з ладу спецавтомобіля, коли немає можливості залишитися на місці); при проведенні інкасаційних операцій відвідування місць, не включених у маршрутну карту і схему операції; виконання будь-яким співробітником групи будь-яких доручень будь-яких посадових осіб та будь-яким іншим чином відволікання від доставки грошових коштів та інших матеріальних цінностей за призначенням.

Відзначено, що до уразливих ділянок маршруту руху інкасаторів слід віднести круті повороти, вузькі ділянки та ділянки доріг, які ремонтуються, шляхопроводи та тунелі, мости, залізничні переїзди, перехрестя.

У підрозділі 1.2. *«Криміналістична класифікація нападів на інкасаторів»* визначено напад як елемент об'єктивної сторони складу викрадення державного, комунального або приватного майна шляхом грабежу (ч.ч. 2, 3, 4, 5 ст. 186 КК України), розбою (ст. 187 КК України) та бандитизму (ст. 257 КК України). Названі злочини посягають на спільний об'єкт – державну, комунальну або приватну власність. У той же час більшість нападів даної категорії має своїм об'єктом також недоторканність особи, здоров'я чи життя людей, які працюють у сфері інкасації грошових коштів та інших матеріальних цінностей і перешкоджають їх викраденню в момент нападу. Визначено, що під нападом слід розуміти протиправне, несподіване застосування насильства до потерпілого з метою заволодіння майном, яке позбавляє його можливості та рішучості протидіяти злочинцю. Для класифікації нападів на інкасаторів автор в якості підстав використовує ознаки, що характеризують суб'єктів нападу, предмет посягання, обстановку, елементи діяльності з підготовки, вчинення і приховування злочинів, результат та наслідки нападу.

Наведена криміналістична класифікація нападів на інкасаторів сприяє розробці достатньо повної і разом з тим диференційованої криміналістичної характеристики, проясненню генезису кримінальних і слідчих ситуацій, постановці криміналістичних завдань та цілей, розробці типових слідчих ситуацій, висуненню загальних і окремих слідчих версій, розробці методики їх розкриття, правильному вибору напрямку розслідування.

У підрозділі 1.3. *«Криміналістична характеристика нападів на інкасаторів»* проаналізовано елементи криміналістичної характеристики нападів на інкасаторів, а саме: інформація про обстановку вчинення нападу (місце, час та інші умови); інформація про спосіб вчинення злочину (про механізм злочинної діяльності, включаючи відомості про дії з підготовки, вчинення, приховування нападу) та про знаряддя і засоби, а також про утворені при цьому сліди (їх види, характер, місця дислокації в залежності від досвіду злочинців); інформація про особу злочинця; інформація про особу потерпілих; інформація про предмет злочинного посягання.

Одним із центральних елементів криміналістичної характеристики є спосіб вчинення нападу, який включає три складові: підготовка (складання плану нападу, підбір учасників та розподіл ролей, придбання зброя та засобів вчинення нападу; за попередньою підготовкою – 89%, з організованою злочинною групою – 96%, з використанням вогнепальної зброї – 78%, холодної зброї – 22%; у 96% злочинці використовували транспортний засіб), вчинення нападу (конкретні дії злочинів, направлені на заволодіння грошовими коштами та іншими матеріальними цінностями), приховування вчинення нападу на інкасаторів (знищення матеріальних слідів нападу на місці вчинення злочину, нейтралізація свідків (вбивство).

Особливу увагу приділено аналізу інформації про організовану злочинну групу, яка містять дані стосовно процесу створення групи, способів залучення учасників, особи організатора та інших членів групи, системи підпорядкованості, структури, способів зв'язку, конспірації тощо. Згідно з аналізом кримінальних справ кількість учасників нападу складає: 2-3 особи – 61%; 4-6 – 23%; 7-10 – 16%. Знання вказаних елементів та ефективне їх використання в ході розслідування створює значні тактичні можливості для своєчасного і повного розкриття та попередження вчинення нападу на інкасаторів.

Розділ 2 «Організація розслідування нападів на інкасаторів» складається з чотирьох підрозділів, у яких визначені обставини, що підлягають встановленню при розслідуванні нападів на інкасаторів, типові слідчі ситуації та напрямки початкового та наступного етапів розслідування, особливості взаємодії оперативних та слідчих підрозділів органів внутрішніх справ при розслідуванні нападів на інкасаторів.

У підрозділі 2.1. *«Обставини, що підлягають встановленню, у кримінальних справах про напади на інкасаторів»* аналізуються обставини, що підлягають встановленню, та вирішуються найважливіші питання кримінально-правового характеру: визначення наявності в розслідуваній події ознак злочину і складу злочину, здійснення правильної кримінально-правової кваліфікації, розмежування суміжних видів злочинів, визначення ознак, що пом'якшують і обтяжують відповідальність або виключають її, що дозволяє забезпечити реалізацію завдання повного, всебічного й об'єктивного дослідження обставин справи, швидкого і повного розкриття злочинів та викриття усіх винних осіб.

Визначення обставин, що підлягають встановленню при розслідуванні нападів на інкасаторів, сприяє вирішенню ряду важливих питань криміналістичного характеру, як то: визначення напрямку і відповідних завдань та засобів розслідування; вибір слідчої дії; дослідження механізму нападу, а також функцій та ролі кожного з учасників.

У підрозділі 2.2. *«Типові слідчі ситуації, версії та напрямки початкового етапу розслідування»* аналізуються типові слідчі ситуації, що виникають на стадії порушення кримінальної справи та початковому етапі розслідування нападів на інкасаторів.

Виходячи зі змісту інформації про напад, предмет посягання, злочинця, в роботі визначені особливості слідчих ситуацій, що виникають на початковому

етапі розслідування нападів на інкасаторів, і похідні з їх аналізу слідчо-криміналістичні завдання, засоби, напрями розслідування та слідчі дії. Здійснено типізацію слідчих ситуацій на початковому етапі розслідування у справах про напади на інкасаторів на основі трьох типів зв'язків і відносин між цими елементами. При цьому в основу покладено найбільш інформаційний на момент порушення кримінальної справи елемент – подію злочину. Це дозволило виділити й охарактеризувати ситуації за схемою відносин: «подія – особа злочинця», «подія – особа потерпілого», «подія – предмет посягання».

На початковому етапі розслідування при отриманні заяви про напад на інкасаторів слідчий розглядає дві найбільш загальні криміналістичні версії: напад на інкасаторів був вчинений; злочину не було вчинено, мало місце інсценування нападу на інкасаторів. Після порушення кримінальної справи слідчий аналізує інформацію, яку він отримав з вербальних і невербальних носіїв джерел інформації, та на її підставі вибудовує криміналістичні версії, які можуть пояснити подію злочину в цілому або ж окремі її факти, та побудувати версії в залежності від наступних обставин: передбачуваної події, що сталася; механізму вчинення нападу; суб'єкта вчинення нападу; способів втечі з місця нападу; повторності вчинення нападу.

У підрозділі 2.3. «Наступний етап розслідування нападів на інкасаторів: типові слідчі ситуації та напрями розслідування» зазначається, що навіть за умов успішного проведення початкового етапу розслідування на наступному етапі слідчий має виконати чималий обсяг роботи. Він має проаналізувати результати своєї роботи на початковому етапі, надати оцінку ситуації, що склалася, визначити напрями, засоби та завдання наступного етапу розслідування, підібрати програму розслідування, внести щодо неї корективи відповідно до особливостей розслідування, включивши тактичні завдання, окремі версії, комплекс слідчих та оперативно-розшукових дій з їх перевірки та вирішення, розробити власний алгоритм дій.

Зміст рекомендованих програм наступного етапу розслідування нападів на інкасаторів обумовлюється слідчими ситуаціями, що формуються після проведення початкових слідчих дій. Слідчі ситуації багато в чому визначаються ступенем вирішеності криміналістичних завдань початкового етапу розслідування, встановленням ознак предмету посягання та його місцезнаходження, вивченням особи потерпілого, встановленням обставин вчиненого нападу. Головним чинником, який впливає на слідчу ситуацію на наступному етапі розслідування, є фактичний ступінь встановлення даних про особу нападника. За названим критерієм виділяють чотири типові ситуації на наступному етапі розслідування: підозрювані особи встановлені і затримані; частина підозрюваних осіб встановлена і затримана, інша частина не встановлена і не затримана; підозрювані особи встановлені, але не затримані, оскільки переховуються від слідства; деяка інформація про особи нападників відома, але конкретні особи слідством не встановлені.

До окремих методів встановлення особи нападника на наступному етапі розслідування можна віднести: аналіз особи потерпілого; аналіз об'єкту

вчинення нападу; аналіз матеріальних об'єктів, що стосуються нападу; аналіз початкового етапу розслідування нападів на інкасаторів та інформації, що є на початок наступного етапу розслідування.

У підрозділі 2.4. *«Особливості взаємодії оперативних та слідчих підрозділів органів внутрішніх справ при розслідуванні нападів на інкасаторів»* особливу увагу приділено можливостям використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності в процесі розслідування та питанням взаємодії слідчого із працівниками оперативних підрозділів при розслідуванні нападів на інкасаторів.

Результати опитування слідчих та оперативних працівників ОВС України, вивчення кримінальних справ дозволяє дійти висновку, що найбільш поширеними тактичними прийомами взаємодії слідчих і оперативних працівників є спільний аналіз наявних матеріалів про напад на інкасаторів, перевірка отриманих матеріалів і визначення узгоджених дій щодо виявлення і закріплення доказів, спільний виїзд слідчого та оперативного працівника на місце вчинення нападу, забезпечення можливості ефективного використання інформації, отриманої оперативно-розшуковим шляхом при розслідуванні злочинів. Однак ці тактичні прийоми взаємодії конкретизуються змістом тих абсолютно визначених дій слідчого і оперативного працівника, які вони зобов'язані здійснювати на стадії порушення кримінальної справи з метою з'ясування підстав для цього і встановлення фактичних даних, що зможуть у майбутньому служити доказами у справі. Виділено три чітко виражені групи дій, що здійснюються на цій стадії слідчим спільно з оперативними працівниками (витребування необхідних матеріалів і отримання відповідних пояснень, надання сприяння при проведенні окремих слідчих дій, розшук злочинців «по гарячих слідах»).

Успішне використання оперативно-розшукової інформації в розслідуванні нападів на інкасаторів значною мірою залежить від того, як слідчий або особа, яка проводить дізнання, оволодів прийомами і методами збирання і тактичними, стратегічними прийомами використання оперативної інформації в кримінальному процесі. Саме тактичні прийоми її використання дозволяють успішно провести слідчі дії, в короткі терміни розкрити злочин і викрити винних.

Розділ 3 *«Особливості проведення окремих слідчих дій під час розслідування нападів на інкасаторів»* складається з трьох підрозділів і присвячений особливостям призначення та проведення слідчих дій при розслідуванні нападів на інкасаторів.

У підрозділі 3.1. *«Огляд місця події»* розглянуто структуру слідчого огляду і його значення у розслідуванні досліджуваної категорії злочинів. Автор розглядає огляд, поділивши його на етапи: підготовчий, детальний та заключний. На кожному з етапів проведення огляду автор зазначає дії учасників слідчо-оперативної групи з урахуванням специфіки вчиненого нападу на інкасаторів та обставин конкретної справи.

Слідчий розробляє спільно з оперативними працівниками план огляду, визначає в ньому послідовність дій, а також осіб, відповідальних за їх проведення, та заходи щодо координації роботи. Спеціаліст-криміналіст надає допомогу слідчому у виявленні, фіксації, вилученні та запакуванні слідів і

предметів. Оперативний працівник проводить комплекс оперативно-розшукових заходів із розшуку злочинців «по гарячих слідах», виявляє очевидців та осіб, які можуть дати відомості про злочин, вживає заходів з організації заслонів на шляхах можливого переховування злочинців. Дільничний інспектор виконує різні доручення слідчого, в тому числі з охорони місця нападу, виявляє очевидців та інших осіб, які володіють інформацією про злочин, бере участь у розшукових заходах із затримання злочинців «по гарячих слідах».

При нападах на інкасаторів існує можливість виникнення необхідності проведення наступних видів оглядів залежно від конкретної слідчої ситуації та обстановки вчинення нападу: огляд місця нападу у приміщенні, огляд місця нападу поза приміщенням, огляд місця нападу, поєднаного з вбивством, огляд місця нападу при використанні злочинцями вогнепальної зброї, огляд місця нападу при використанні злочинцями автотранспорту.

У *підрозділі 3.2. «Допит потерпілих і свідків, підозрюваних і обвинувачених»* звернуто увагу, що для попередження, розкриття та розслідування нападів на інкасаторів мають також велике значення такі первинні джерела отримання інформації, як показання потерпілих-інкасаторів та свідків.

Предметом допиту є фактичні дані, відомі допитуваному, обсяг яких визначається обставинами конкретного нападу, особою допитуваного, сукупністю відомостей, якими він володіє. Особливістю допиту потерпілих та свідків нападів на інкасаторів є те, що дані особи можуть бути як потерпілими та свідками злочину, так і «пасивними» співучасниками нападу. Тому слідчому з урахуванням цієї особливості необхідно продумати перелік питань та скласти план допиту з урахуванням встановлення причетності або непричетності цих осіб до нападу. Автор розробив приблизний перелік питань, які слідчому необхідно задавати потерпілим та свідкам для отримання об'єктивної інформації про обставини вчиненого нападу.

Допит обвинувачених (підозрюваних) у вчиненні нападів на інкасаторів є одним з найбільш тактично складних слідчих дій при розслідуванні нападів на інкасаторів. При цьому допит є не лише способом отримання нової інформації, але й засобом перевірки, уточнення, поглиблення, закріплення інформації, отриманої раніше з інших джерел. Важливо, що вказана слідча дія має значення і для перевірки спроможності висунутих до його проведення слідчих версій, але під час допиту можуть висуватися і перевірятися нові версії.

Істотною помилкою слідчих у процесі аналізу кримінальної та судової практики у справах досліджуваної категорії є наступне. При початкових допитах, коли є можливість добитися максимально правдивих показань підозрюваних, користуючись їх розгубленістю і непоінформованістю про хід розслідування, слідчі зосереджуються на обставинах нападу на інкасаторів, забуваючи задавати питання щодо діяльності самої групи в цілому. Одним із завдань допиту є встановлення джерела інформованості злочинців. А саме, хто, де, коли і яку передавав інформацію для них, якого характеру була ця інформація, тобто встановлення навідника. Головна мета та суть допиту полягає в отриманні показань, об'єктивно відображаючих дійсність обставин вчиненого нападу на інкасаторів.

У підрозділі 3.3. «Особливості проведення обшуку та окремих судових експертиз» вказано, що при проведенні обшуку щодо справ про напади на інкасаторів головною метою є виявлення об'єктів, які можуть в подальшому служити речовими доказами. Дуже важливою при цьому є попередня підготовка з проведення даної слідчої дії. В ході обшуку такими об'єктами можуть бути: люди, трупи, знаряддя та засоби нападу, предмети злочинного посягання, документи, сліди та інше.

Автором визначено склад слідчо-оперативної групи, який залежить від цілей та об'єктів обшуку і передбачуваної обстановки, яка може скластися при його проведенні. У групу, крім слідчого, понятих, працівників органів внутрішніх справ можуть входити спеціаліст-криміналіст (при необхідності вибухотехнік), перекладач, кінолог з собакою, а також особи, які виконують різні доручення, що потребують професійних знань і навичок (електротехніки, сантехніки та ін.).

У підрозділі розроблено типовий комплекс судових експертиз, який видається найбільш доцільним при розслідуванні нападів на інкасаторів, та розроблені завдання, які ставляться перед експертом (судово-медична експертиза, судово-балістична експертиза, судова експертиза холодної зброї, трасологічна експертиза слідів ніг і взуття, трасологічна експертиза слідів знарядь та інструментів, судова транспортно-трасологічна експертиза, дактилоскопічна експертиза, механіскопічна експертиза слідів одягу та її ушкоджень, судова експертиза об'єктів волокнистої породи, судово-медична експертиза речових доказів). Розкрито доказову значимість висновку криміналістичної експертизи, яка призначається в тих випадках, коли на місці нападу виявлено частину будь-якого предмету, іншу частину якого вилучено в підозрюваного, або коли в підозрюваного знайдені предмети, що належали потерпілому, а в останнього залишилися частини цих предметів. Використання даних експертиз під час розслідування нападу на інкасаторів дозволяє слідчому відтворити обстановку вчиненого злочину за залишеними слідами на місці події, переконавшись у правдивості показань свідків та очевидців нападу, а також перевірити версію про інсценування нападу на інкасаторів.

ВИСНОВКИ

У **Висновках** викладені основні результати дисертаційного дослідження, що мають теоретичне та практичне значення:

1. Криміналістичний аналіз нападів на інкасаторів є інформаційною базою для розробки методичних рекомендацій щодо їх розслідування і спрямований на узагальнення та оцінку інформації про обстановку вчинення нападу (місце, час та інші умови), інформації про спосіб вчинення злочину (про механізм злочинної діяльності, включаючи відомості про дії з підготовки, вчинення, приховування нападу) та про знаряддя і засоби, а також про утворені при цьому сліди (їх види, характер, місця дислокації в залежності від досвіду злочинців), інформації про особу злочинця, інформації про особу потерпілих, інформації про предмет злочинного посягання.

2. Напад на інкасаторів – це протиправне, несподіване, раптове застосування насильства над інкасаторами, яке позбавляє їх можливості та рішучості протидіяти злочинцям, з метою заволодіння грошовими коштами або іншими матеріальними цінностями. Напади на інкасаторів залежно від обставин кваліфікуються як грабіж, поєднаний з насильством (ч.ч. 2, 3, 4, 5 ст. 186 КК України), розбій (ст. 187 КК України) і бандитизм (ст. 257 КК України). Схожа слідова картина, подібність у механізмі вчинення злочину, в цілях і наслідках злочинної діяльності дозволяють розглядати вказані склади злочинів в єдиному блоці при розробці загальних методичних рекомендацій з їх розслідування. Напади на інкасаторів характеризуються низкою особливостей, які мають криміналістичне значення, що виділяють їх з числа інших однорідних злочинів: спеціфіка способів і обставинки (місце, час) вчинення нападів на інкасаторів, типологічні та фізіологічні якості особи нападника, утворення організованої злочинної групи, а також їх взаємозв'язків між собою.

3. Про факт вчинення нападу організованою злочинною групою свідчить: виявлення слідів ретельної підготовки до вчинення нападу; детальна поінформованість про об'єкт посягання; високий рівень технічної оснащеності злочинців; наявність та застосування вогнепальної зброї; атрибутів маскування (маски, форми робітників міліції, документи та інше).

4. Напад на інкасаторів характеризується ретельною попередньою підготовкою, утворенням складної структури взаємодії учасників злочинної групи, раптовим короткочасним нападом і настільки ж стрімким залишенням місця злочину. Як типові місця вчинення нападів на інкасаторів, що відповідають зазначеним умовам, є круті повороти, вузькі ділянки та такі ділянки доріг, що ремонтуються, шляхопроводи та тунелі, мости, залізничні переїзди, перехрестя. Вибір нападниками часу нападу підпорядковано закономірності графіку роботи інкасаторів.

5. Типизація слідчих ситуацій початкового етапу розслідування здійснена на основі комбінації чотирьох основних інформаційно-пізнавальних і організаційно-тактичних елементів: подія злочину; особа нападника; особа потерпілого; майно, що викрадається. В її основу покладено найбільш інформаційний на момент порушення кримінальної справи елемент – подію злочину. Це дозволило виділити й охарактеризувати ситуації за схемою відносин: «подія злочину – особа злочинця» (є інформація про зміст та характер нападу, але стосовно особи злочинця відомості відсутні чи їх дуже мало; є інформація як про характер і обставини нападу, так і про особу, що вчинила злочин; конкретна інформація про подію злочину та особу винного відсутня), «подія злочину – особа потерпілого» (до інкасаторів застосовані раптові, несподівані дії; до інкасаторів застосоване психічне насильство у вигляді погрози заповдіння шкоди їх здоров'ю, нанесенні тілесних ушкоджень, позбавлення життя самого інкасатора чи когось з оточуючих; до інкасаторів застосоване фізичне насильство у вигляді заповдіння тілесних ушкоджень; інкасатори вбиті), «подія – предмет посягання» (злочинець намагався заволодіти майном, але не зміг довести свій намір до кінця через незалежні від нього обставини; злочинець заволодів майном, про яке є повна інформація).

Залежно від характеру ситуації, що склалася на початковому етапі розслідування нападів на інкасаторів, можуть змінюватись пріоритети у вирішенні першочергових завдань розслідування або можуть виникати інші проміжні (або додаткові) завдання. На початковому етапі слідчий має враховувати необхідність формування та вирішення завдань, спрямованих на досягнення тактичної (встановлення осіб, що вчинили напад, встановлення місцезнаходження викрадених грошових коштів та інших матеріальних цінностей та інше) та стратегічної (розкриття конкретного злочину, викриття всієї злочинної організованої групи та припинення її діяльності; встановлення усіх учасників вчиненого нападу, а не лише тих, хто безпосередньо брав участь у вчиненні конкретного нападу на інкасаторів; встановлення інших епізодів злочинної діяльності групи та інше) мети розслідування.

6. На наступному етапі розслідування типові слідчі ситуації залежать від фактичного ступеня встановлення інформації про особи нападників та поділяються на такі види: підозрювані особи встановлені і затримані; частина підозрюваних осіб встановлена і затримана, інша частина не встановлена і не затримана; особи підозрювані встановлені, але не затримані, оскільки переходять від слідства; деяка інформація про особи нападників відома, але конкретні особи слідством не встановлені.

7. Найбільші ускладнення на наступному етапі розслідування нападів на інкасаторів виникають, коли певна інформація про особи нападників відома в результаті проведення слідчих і оперативно-розшукових дій, але їх недостатньо, щоб встановити особи конкретних підозрюваних. У такій слідчій ситуації рекомендуються наступні методи, спрямовані на встановлення осіб нападників і розкриття нападу, що розслідується: аналіз інформації щодо особи потерпілого, об'єкту вчиненого нападу, матеріальних слідів, що мають відношення до нападу, результатів початкового етапу розслідування вчиненого нападу і інформації, що є на початок наступного етапу розслідування нападів на інкасаторів.

8. Ефективність розслідування справ про напади на інкасаторів залежить від взаємодії слідчого з працівниками оперативних підрозділів та можливості використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності в процесі розслідування нападів на інкасаторів. Необхідна сумісна оцінка слідчим і оперативним працівником наявної оперативної інформації в межах передбачених законом. Крім того, необхідно чітко визначити на наступному етапі розслідування способи процесуального закріплення вже отриманої оперативним шляхом інформації, а також засобів отримання і відповідних до них способів закріплення інформації, яка ще може надійти.

9. Огляд місця події при розслідуванні нападів на інкасаторів – це невідкладна слідча дія, метою якої є встановлення, фіксація, дослідження обстановки місця події, слідів злочину, нападників та інших фактичних даних, що дозволяють у сукупності з іншими доказами дійти до висновку про механізм вчинення нападу та інших обставин розслідуваної події.

10. Тактика допиту потерпілих і свідків, обвинувачених і підозрюваних являє собою систему, яка включає: підготовку до проведення допиту, визначення

предмета допиту, встановлення психологічного контакту з допитуваним; вільну розповідь допитуваного; постановку питань допитуваному; ознайомлення допитуваного з протоколом та аудіо і (або) відеозаписом його показань.

11. Проведення обшуку в ході розслідування нападів на інкасаторів, пов'язано зі специфікою, обумовленою об'єктами пошуку. Зокрема, до таких об'єктів віднесені: грошові кошти та інші матеріальні цінності; зброя; предмети маскування; засоби зв'язку та інші технічні засоби; документи, що належать до оперативної інформації.

12. У справах про напади на інкасаторів, як правило, проводяться такі судові експертизи: судово-медична, судово-балістична, судова експертиза холодної зброї, дактилоскопічна, трасологічна експертиза слідів ніг і взуття та слідів знарядь і інструментів, судова транспортно-трасологічна експертиза, почеркознавча експертиза документів, технічна експертиза документів, механікокопічна експертиза слідів одягу і їх ушкоджень, судова експертиза об'єктів волокнистої породи та інші.

13. Основними умовами, що сприяють вчиненню нападів на інкасаторів, є: допуск сторонніх осіб до спецавтомобіля; витік інформації про наявність грошових коштів та інших матеріальних цінностей, час та маршрут їх транспортування; витік інформації про методи, засоби, способи інкасації; послаблення пильності інкасаторів під час виконання своїх обов'язків; отримання від сторонніх осіб будь-яких предметів, пакунків; залишення без охорони грошових коштів та інших матеріальних цінностей при виникненні небезпеки для інкасаторів; вчинення дій, не пов'язаних з обов'язками інкасаторів та ін.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. Вашук О. П. Особенности осмотра места происшествия при расследовании разбойных нападений на инкассаторов / О. П. Вашук // Юридичний вісник. – 3/2011. – С. 112-116.

2. Вашук О. П. Судебные экспертизы, назначаемые на начальном этапе расследования разбойных нападений на инкассаторов / О. П. Вашук // Митна справа. – 2011. – № 4 (76). – Ч. 2. – С. 274-279.

3. Вашук О. П. Допрос потерпевших и свидетелей при расследовании разбойных нападений на инкассаторов / О. П. Вашук // Митна справа. – 2011. – № 5 (77). – Ч. 2. – С. 388-393.

4. Вашук О. П. Планирование расследования при разбойных нападениях на инкассаторов / О. П. Вашук // Актуальні проблеми держави і права : збірник наукових праць. Вип. 60. – Одеса : Юридична література, 2011. – С. 273-278.

5. Вашук О. П. Особливості проведення окремих слідчих дій при розслідуванні нападів на інкасаторів / О. П. Вашук // Актуальні проблеми держави і права : збірник наукових праць. Вип. 61. – Одеса : Юридична література, 2011. – С. 469-476.

6. Вашук О. П. Особенности производства обыска при расследовании разбойных нападений на инкассаторов / О. П. Вашук // Форум право. – 2011.

– № 3. – С. 105-110 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-3/11vopnmi.pdf>.

7. Ващук О. П. Протидія діяльності слідчого при розслідуванні нападів на інкасаторів / О. П. Ващук // Вісник Донецького національного університету. – Донецьк : Видавництво Донецького національного університету, 2011. – № 2. – С. 263-267.

8. Ващук О. П. Обстоятельства, подлежащие установлению при расследовании разбойных нападений на инкассаторов / О. П. Ващук // Актуальні проблеми теорії та історії прав людини, права і держави : матер. міжнар. щоріч. наук. конф. молодих вчених, аспірантів і студентів, присвяченої пам'яті видатних вчених-юристів П.О. Недбайла, О.В. Сурілова, В.В. Копейчикова (Одеса, 26-27 листопада 2010 р.) / за заг. ред. д.ю.н., проф. В.О. Тулякова. – Одеса : Фенікс, 2010. – С. 26-29.

9. Vaschuk O. Особенности допроса обвиняемых (подозреваемых) при совершении разбойных нападений на инкассаторов / O. Vaschuk // C 568 Modern trends in scientific thought development : materials digest of the 2nd International Scientific Conference (January 31 – February 14 2011, Kiev, London). Juridical sciences, open section / All-Ukrainian Academic Union of specialists for professional assessment of scientific research and pedagogical activity ; Organizing Committee : B. Zhitnigor (chairman), L. Kypreichyk, A. Tim, G. Georgiou, S. Serdechny, L. Staker. – Odessa : InPress, 2011. – P. 72–75.

10. Ващук О. П. Оперативно-розыскные мероприятия, проводимые на начальном этапе расследования разбойных нападений на инкассаторов / О. П. Ващук // Правові реформи в Україні : проблеми реалізації : Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 16-17 лютого 2011 року. – Київ : у 4-х томах. – К. : Центр правових наукових досліджень, 2011. – Т. 4. – С. 8-9.

11. Ващук О. П. Перечень обстоятельств, подлежащих установлению при расследовании разбойных нападений на инкассаторов / О. П. Ващук // Современные тенденции развития криминалистики и судебной экспертизы в России и Украине : материалы междунар. науч.-практ. конф. в рамках проекта «Российско-украинские криминалистические чтения на Слобожанщине», 25-26 марта 2011 г. : в 2 т. / отв. ред. И. М. Комаров. – Белгород : Изд-во БелГУ, 2011. – Т. 1. – С. 169-174.

12. Ващук О. П. Основные элементы криминалистической характеристики разбойных нападений на инкассаторов / О. П. Ващук // Правове життя сучасної України : матеріали міжнародної наукової конференції професорсько-викладацького складу, 20-21 травня 2011 р., м. Одеса : в 2 т. / відп. ред. д-р юрид. наук В. М. Дрьомін // Національний університет «Одеська юридична академія». – О. : Фенікс, 2011. – Т. 2. – С. 189-191.

13. Ващук О. П. Методика расследования разбойных нападений на инкассаторов / О. П. Ващук // Подальші наслідки реформування законодавства України : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 18-19 червня 2011 р.). – Одеса : у 2-х частинах. – Одеса : ГО «Причорноморська фундація права», 2011. – Ч. 2. – С. 94-96.

14. Вашук О. П. Разбойные нападения на инкассаторов : особенности предъявления для опознания / О. П. Вашук // Сучасний стан та перспективи розвитку української правової системи : Всеукраїнська конференція, м. Львів, 16 липня 2011 року. – Львів : у 4-х томах. – Л. : Центр правових наукових досліджень, 2011. – Т. 2. – С. 55-57.

15. Вашук О. П. Типичные следственные ситуации первоначального этапа расследования при совершении разбойных нападений на инкассаторов / О. П. Вашук // Розвиток державності та права в Україні : реалії сьогодення : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, Україна, 13-14 серпня 2011 р.) : у 2-х частинах. – Одеса : ГО «Причорноморська фундація права», 2011. – Ч. II. – С. 100-102.

16. Вашук О. П. Сутність та визначення обставин, що підлягають установленню під час розслідування розбійних нападів на інкассаторів / О. П. Вашук // Теоретико-практичні механізми розбудови правової держави : матеріали Всеукраїнської конференції науковців та практиків, м. Львів, 23-24 вересня 2011 р., у 2-х частинах. – Львів : Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2011. – Ч. II. – С. 93-94.

17. Вашук О. П. Деякі особливості планування розслідування нападів на інкассаторів / О. П. Вашук // Особливості розвитку публічного та приватного права в Україні : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Харків, 29-30 вересня 2011 р., у 2-х томах. – Х. : ГО «Асоціація аспірантів-юристів», 2011. – Т. 2. – С. 25-26.

18. Вашук О. П. Конструювання слідчих версій при розслідуванні розбійних нападів на інкассаторів / О. П. Вашук // Реформування національного та міжнародного права : перспективи та сьогодення : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, Україна, 29-30 вересня 2011 р.). – Одеса : у 2-х частинах. – Одеса : ГО «Причорноморська фундація права», 2011. – Ч. 2. – С. 87-89.

19. Вашук О. П. Место и время как элементы обстановки совершения разбойных нападений на инкассаторов / О. П. Вашук // Теория и практика современной науки : XIII Международная научно-практическая конференция, г. Горловка, 29-30 сентября 2011 г., в 2-х частях. – Горловка, 2011. – Ч. 2. – С. 20-22.

20. Вашук О. П. Призначення судово-балістичної експертизи при розслідуванні нападів на інкассаторів / О. П. Вашук // Актуальні проблеми функціонування держави та тенденції захисту прав і свобод людини : Збірник матеріалів юридичної науково-практичної Інтернет-конференції «Актуальна юриспруденція» – www.LegalActivity.com.ua, м. Київ, 4 жовтня 2011 року. Тези наукових доповідей. – К., 2011. – С. 221-226.

21. Вашук О. П. Призначення судово-медичної експертизи при розслідуванні нападів на інкассаторів / О. П. Вашук // Актуальні питання сучасної юридичної науки : Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 5-6 жовтня 2011 року. – Київ : у 2-х томах. – К. : Центр правових наукових досліджень, 2011. – Т. 2. – С. 98-101.

22. Вашук О. П. Некоторые аспекты проверки показаний на месте при расследовании нападений на инкассаторов / О. П. Вашук // Актуальні

проблеми кримінального процесу, криміналістики, судової експертизи та оперативно-розшукової діяльності : *Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми кримінального права, процесу та криміналістики», присвячені 10-річчю Міжнародного гуманітарного університету (м. Одеса, 28 жовтня 2011 року).* – Одеса : Фенікс 2011. – С. 83-85.

23. *Вашук О. П. Особливості оперативно-розшукових заходів при розслідуванні нападів на інкасаторів / О. П. Вашук // Роль права у забезпеченні законності та правопорядку : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 11-12 жовтня 2011 року. – Запоріжжя : у 2-частинах. – Запоріжжя : Запорізька міська громадська організація «Істина», 2011. – Ч. 2. – С. 89-91.*

24. *Вашук О. П. Характеристика преступников и организованных групп, совершающих разбойные нападения на инкассаторов / О. П. Вашук // Інформаційні технології в глобальному управлінні : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – К. : ФОП Ліпкан О.С., 2011. – С. 104-106.*

25. *Вашук О. П. Особливості розслідування нападів на інкасаторів / О. П. Вашук // Теорія і практика правотворчої та правозастосовної діяльності у контексті сучасних реформаційних процесів : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Харків, 29-30 жовтня 2011 року. – У 2-х томах – X. : ГО «Асоціація аспірантів-юристів», 2011. – Т. 2. – С. 75-76.*

26. *Вашук О. П. Особливості порушення кримінальної справи при розслідуванні злочинів вчинених проти інкасаторів / О. П. Вашук // Проблеми правотворчості очима науковців : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, Україна, 1-2 листопада 2011 року) – Одеса : у 2-х частинах. – Одеса : ГО «Причорноморська фундація права», 2011. – Ч. 2. – С. 97-99.*

27. *Вашук О. П. Особливості проведення інкасації грошових коштів та матеріальних цінностей / О. П. Вашук // Пріоритетні напрями розвитку законодавства України : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 10-11 листопада 2011 року. – Запоріжжя : у 3-х частинах. – Запоріжжя : Запорізька міська громадська організація «Істина», 2011. – Ч. 3. – С. 90-92.*

28. *Вашук О. П. Деякі підстави для криміналістичної класифікації нападів на інкасаторів / О. П. Вашук // Новые научные тенденции : XV Международная научно-практическая конференция, г. Горловка, 24-25 ноября 2011 г. – Горловка, 2011. – С. 85-86.*

29. *Вашук О. П. Прийоми розшуку злочинців при розслідуванні нападів на інкасаторів / О. П. Вашук // Напрямки вдосконалення міжнародного та національного права на сучасному етапі : Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, м. Тернопіль, 8 грудня 2011 р. – Тернопіль, 2011. – С. 62-64.*

АНОТАЦІЯ

Вашук О.П. Методика розслідування нападів на інкасаторів.
– Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09. – кримінальний процес та криміналістика; судова

експертиза; оперативно-розшукова діяльність. – Національний університет «Одеська юридична академія». – Одеса, 2012.

Дисертацію присвячено теоретичним та практичним питанням методики розслідування нападів на інкасаторів.

В роботі розглянуті способи підготовки, вчинення та приховування нападів на інкасаторів, визначені можливості взаємодії слідчого з працівниками оперативних підрозділів та використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності в процесі розслідування нападів на інкасаторів. Виокремлені слідчі ситуації, що виникають на початковому та наступному етапах розслідування нападів на інкасаторів, та розроблений алгоритм дій слідчого у відповідних ситуаціях при вирішенні певних завдань розслідування. Досліджена специфіка проведення першочергових слідчих дій та призначення і проведення експертиз при розслідуванні даної категорії злочинів. Шляхом узагальнення існуючої слідчої практики виявлені і систематизовані основні умови, що сприяли вчиненню нападів на інкасаторів при проведенні інкасації грошових коштів та інших матеріальних цінностей та розроблені пропозиції щодо їх усунення.

Ключові слова: інкасатори, напад, розбій, грабіж, бандитський напад, криміналістична характеристика, початковий етап розслідування, слідча ситуація, слідча дія.

АННОТАЦИЯ

Ващук О.П. Методика расследования нападений на инкассаторов. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.09. – уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. – Национальный университет «Одесская юридическая академия». – Одесса, 2012.

В диссертации осуществлено комплексное исследование теоретического и практического характера методики расследования нападений на инкассаторов.

В работе определен характер, содержание и структура нападений на инкассаторов. Проанализирована криминалистическая характеристика нападений на инкассаторов и ее отдельные элементы. Определены способы подготовки, совершения и сокрытия нападений на инкассаторов. Выделены и проанализированы элементы обстоятельств, подлежащих установлению при совершении нападений на инкассаторов, определены возможности взаимодействия следователя с сотрудниками оперативных подразделений и использование материалов оперативно-розыскной деятельности в процессе расследования нападений на инкассаторов. Определены следственные ситуации, возникающие на начальном и дальнейшем этапах расследования нападений на инкассаторов и разработаны алгоритмы действий следователя в соответствующих ситуациях при решении определенных задач расследования. Исследована эффективность и специфика проведения первоочередных следственных действий, назначение и проведение экспертиз при расследовании

данной категории преступлений. Путем обобщения существующей следственной практики выявлены и систематизированы основные условия, способствовавшие совершению нападений на инкассаторов при проведении инкассации денежных средств и других материальных ценностей, а также разработаны предложения по их устранению.

Сформулировано с криминалистической точки зрения понятие «нападение на инкассаторов», установлена специфика организации начального этапа расследования нападений на инкассаторов.

Усовершенствованы научные положения ситуационного подхода начального этапа расследования и классификация следственных ситуаций, возникающих при расследовании нападений на инкассаторов на основе комбинации четырех основных информационно и методически значимых криминалистических обстоятельств: событие преступления; личность преступника; личность потерпевшего; имущество, что похищается. Разработаны теоретические рекомендации по тактике допроса подозреваемых (обвиняемых), потерпевших и свидетелей в зависимости от их роли и занятой позиции относительно процесса расследования; по тактике проведения обыска с учетом объектов поиска и задач, которые должны быть решены в ходе проведения этого следственного действия и средств, которые следует использовать при ее проведении.

Ключевые слова: инкассаторы, нападение, разбой, грабеж, бандитское нападение, криминалистическая характеристика, начальный этап расследования, следственная ситуация, следственное действие.

SUMMARY

Vaschuk O. Methods of investigating attacks on collectors. – Manuscript.

Thesis for the obtaining a Degree of Candidate of Law by speciality 12.00.09. – criminal process and the science of investigation; forensic enquiry; search activities. – National University «Odessa Law Academy». – Odessa, 2012.

Dissertation is devoted the theoretical and practical questions of methods of investigating attacks on collectors.

Methods of preparation, commitment and concealment attacks were determined. Investigation of the situation arising in the initial and the following stages of the investigation of attacks on the cash messengers are determined and algorithms for actions of an investigator in appropriate situations to solve certain problems of investigation were worked out. Efficiency and specificity of the primary investigation, the appointment and conduct of examinations in the investigation of this category of crimes were investigated. By means of summarizing the current investigative practice the main conditions that contributed to commit assaults on cash messengers during the collection of funds and other assets were identified and classified, as well as proposals to eliminate them was developed.

Keywords: cash messenger, assault, brigandage, robbery, gunmen attack, forensic characteristic, the initial of stage investigation, investigating the situation, investigative action.